

Verzuiling

De Nederlandse samenleving werd een groot deel van de 20ste eeuw gekenmerkt door een sterke *verzuiling*. Daaronder verstaan we de opdeling van de maatschappij op grond van geloofsovertuiging en/of maatschappelijke opvattingen. Iedere stroming had daarbij eigen organisaties op alle terreinen van het maatschappelijk leven: politiek, vakvereniging, onderwijs, gezondheidszorg, media, jeugdbeweging en sport. De samenleving kende vier hoofdzuilen: de katholieke, de protestants-christelijke, de socialistische en de neutrale of liberale. Als kleinere, deels afzonderlijke zuilen, zijn nog te onderscheiden: de communistische, de vrijzinnig-protestantse en de orthodox-protestantse.

Voor katholieken, protestanten en socialisten gold dat zij beschikten over eigen dagbladen, waarbij de politieke leiders als redacteur een belangrijke rol speelden. Ook na het ontstaan van de radio-omroep werd direct overgegaan tot het oprichten van eigen omroeporganisaties. Dat betekende dat leden van een zuil ook betrekkelijk weinig in aanraking kwamen met het gedachtegoed van de andere zuilen. De verzuiling leidde tot een vrij statisch politiek beeld, waarbij zich door de geslotenheid van de zuilen bij verkiezingen steeds slechts geringe verschuivingen voordeden.

Na de Tweede Wereldoorlog werd er getracht een einde te maken aan de verzuiling. Daartoe werd eerst de Nederlandse Volksbeweging opgericht, waarvan Schermerhorn, premier van 1945 tot 1946, een leidende figuur was. In 1946 ontstond de Partij van de Arbeid, waarvan naast sociaaldemocraten en vrijzinnig-democraten ook progressieve katholieken en protestanten lid werden. Omdat de katholieke kerk en katholieke en protestantse politieke leiders zich hiertegen verzetten en hun partijen beleven bestaan, kwam van die doorbraak niet veel terecht.

Pas midden jaren zestig werden onder invloed van de ontkerkelijking de scheidslijnen tussen de zuilen minder scherp. Uiteindelijk leidde dit in de jaren zeventig tot het CDA, een fusie van de drie confessionele (christelijke) partijen. In 1976 gingen ook de katholieke en de socialistische vakbonden samen in de FNV.

De verzuiling maakte overleg op politiek en maatschappelijk niveau wenselijk. Door dat overleg kenmerkte de tijd van verzuiling zich ook door relatieve stabiliteit. Na 1946 werden de meeste kabinetten gevormd op basis van samenwerking tussen veel partijen, waardoor kabinetten vaak over een zeer ruime meerderheid in het parlement beschikten. Het verzuilde politieke systeem werd begin jaren zeventig, mede onder invloed van D66 en Nieuw Links in de PvdA, afgelost door een stelsel waarvan polarisatie het voornaamste kenmerk was.